

Kalıplaşmış İfadelerin Görsellerle Anlatılması Üzerine Bir Uygulama Örneği¹

An Example Of Practice on Expressing Molded Expression By Visuals

Oğuzhan ÇETİNER² Aykut HALDAN³

Öz

Bu çalışmada kalıplaşmış ifadelerin, yabancı dil eğitiminde görseller kullanılarak etkili bir şekilde öğretildiği bir yaklaşım önerisi sunulmaktadır. Çalışmada, iki devlet üniversitesinin Almanca lisans bölümlerinde öğrenim gören birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine görsel ve görsel olmayan öğeler ile birlikte atasözleri ve deyimler üzerine uygulamalar yapılmıştır. Yapılan uygulamalar, birinci sınıf öğrencilerine görsellerle ikinci sınıf öğrencilerine ise görseller kullanılmadan gerçekleştirilmiştir. Daha önce atasözleri ve deyimlerin görseller kullanılarak öğretilebileceği konusunda yapılmış çalışmaların az sayıda olması bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Çalışmada atasözleri ve deyimlerin görseller kullanılarak somut bir hale getirilmesi çalışmaya özgün bir nitelik katmaktadır, görsellerle öğrenmenin daha kolay ve akılda kalıcı olduğu vurgulanmıştır. Görsellerle öğretilen bir dersin eğlenceli, keyifli ve ilgi çekici olduğu görülmektedir. Öğrenimi somutlaştıran görseller konuların daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte görsel zekâsı güçlü olanların bu yönlerini kullanarak daha fazla kelime ve ifade akıllarında tuttukları için daha başarılı oldukları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil eğitimi, kalıplaşmış ifadeler, görsellik, kültür, kültürlerarasılık

Abstract

In this study, an approach proposal in which stereotyped expressions are effectively taught by using visuals in foreign language education is presented. In the study, applications on proverbs and idioms along with visual and non-visual elements were applied to first and second year students studying in German undergraduate departments of two state universities. The applications were carried out with visuals for first grade students and without using visuals for second grade students. The small number of studies that have been done before about the teaching of proverbs and idioms using visuals increases the importance of this study. In the study, the concretization of proverbs and idioms by using visuals adds an original quality to the study, it was emphasized that learning with visuals is easier and catchy. It seems that a lesson taught with visuals is fun, enjoyable and interesting. The visuals that make the learning concrete make the subjects easier to understand. However, it is seen that those with strong visual intelligence are more successful because they keep more words and expressions in mind by using these aspects.

Keywords: Foreign language education, stereotypes, visuality, culture, interculturality.

¹ Bu çalışma “Kalıplaşmış İfadelerin Yabancı Dil Eğitiminde Görsellerle Öğretilmesine Yönelik Bir Yaklaşım Önerisi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Almanca Öğretmeni, Özel Gaziosmanpaşa TEM Uğur Okulları, İstanbul- Türkiye, oguzhancetiner1907@gmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Edirne-Türkiye, aykhaldan@yahoo.com

GİRİŞ

İfade gücünü zenginleştiren dilsel araçlar olan atasözleri ve deyimler; bir kültürün yaşam biçimi, yönelimleri, inançları, gelenekleri ve değerleri hakkında bilgi veren söz yapılarıdır. Bu yüzden de günlük dilde çok fazla kullanılmaktadır. Günlük yaşantımızın vazgeçilmez olan atasözleri ve deyimler hedef kültürün tanınmasında büyük rol oynamaktadır. Topluma ışık tutan, öğüt veren, ders çıkartan, duygu ve düşüncelerimizi daha kolay ifade etmemizi sağlayan ve bize yol gösteren atasözleri ve deyimler insanlar için bir kılavuz haline gelmiş olup bir şeyleri daha kolay ifade etmemizi sağlamaktadır. Bu çalışma kapsamında görsel olarak verilen atasözleri ve deyimlerin daha etkili öğrenilebileceği savunulmuştur. Bu çalışma ile birlikte bu üç sorunun cevaplandırılması amaçlanmıştır. Kalıplaşmış ifadeleri öğretilirken görsellerden yararlanılabilir mi? Kalıplaşmış ifadelerin daha etkili öğretilmesinin daha iyi bir yolu var mıdır? Çalışma kapsamında atasözleri ve deyimlerin seçimleri, sık kullanılma, Türk kültürü ile karşılaştırılma olanağı sunma ve görsellerle anlatılmasına uygun olma kistaslarına bakılarak yapılmıştır. Bu araştırma sonucu ile birlikte atasözleri ve deyimlerin yabancı dil ediniminde görsel öğeler kullanarak hedef kültürü daha somut bir şekilde yansıtması ve bununla birlikte bir farkındalık oluşması amaçlanmaktadır.

Yabancı dil öğrenmenin ilk şartının öncelikle kendi anadilini öğrenmek olduğu savunulmaktadır. Bu da ana dil kavramının öğrenme sürecinde belirleyici bir rolü olduğunu göstermektedir. Thurner (2011) ana dil kavramını anne ve baba tarafından öğrenilen ilk dil olduğunu belirtmiştir. Anadil bireylerin ilk iletişim süreçlerinde öğrenilmeye başlanır. Bununla birlikte kişinin kimliği, duygusal ve zihinsel gelişimi bu sürecin bir parçasıdır. Yabancı bir dil öğrenirken kişinin karşılaşabileceği en önemli zorluk iki dilin birbiriyle çatışmasıdır. Yabancı dil öğrenme sürecinde olan birey kendi dilini sürekli yabancı dil ile karşılaştırmaktadır. Nation (2001) farklı anadile sahip olan kişilerin kendi dilleri ile karşılaştıkları sırada bazı olumsuz durumlar ile karşılaşabileceklerini belirtmiştir ve bu durumlardan dolayı da onların yabancı dilde hatalarla karşılaşabileceklerini belirtmiştir. Bu karşılaştırma yabancı dil öğreniminde kimi zaman iyi kimi zamanda kötü sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin Türk bir öğrenci Almanca öğrenimde kendi dilinin dil bilgisi yapısı ile Almanca dilbilgisi yapısını birbirine karıştırmaktadır. Ana dilinden etkilenmiş olan birey geçmiş alışkanlıklarından dolayı yabancı dil öğretiminde sözcük bilgisi, ses bilgisi vb. gibi durumları anlamakta zorlanmaktadır. Soral (2009) hedef dili öğrenmeye başlayan bireylerin dili kavramaya çalışması sırasında dilin farklı olduğunu farkına vardığını söylemektedir ve bireylerin ana dili ve hedef dil arasında karşılaştırmalar yaptığını söylemektedir. Bu durumda da bireylerin yabancı dili kendi dilleri ile karşılaştırmaları bireyler için farkındalık yaratmaktadır. Örneğin Türkçe ve Almanca anlamları birbirine benzeyen kelimeleri gören bireyler, yabancı dil ile kendi dilleri arasında bir bağ kurabilmektedir. Bu durumda da onların her iki dili karşılaştırması ve kültürlerarası bir bağ kurması beklenmektedir.

Günümüzde yabancı dil öğrenimi, ülkeler arasında ticari, siyasi, ekonomik ve eğitim vb. faaliyetlerin artmasıyla önemli hale gelmiştir. Yabancı dil öğrenmeyi zorunlu kılan durumlar bireyleri yabancı dil öğrenimine yönlendirmektedir. Yabancı dil kavramı “ana dili dışında öğrenilen uzmanlık dili” anlamına gelmektedir (Bkz. TDK Türkçe Sözlük). Kısacası bu tanımdan yola çıkıldığında yabancı bir dilin bilinçli bir şekilde öğretilmesi için okul veya yabancı dil kurslarına ihtiyaç duyulmaktadır. Klein (1984) yabancı dili, o ülkede kullanılmayan ve bunun ders yoluyla veya günlük iletişim için anadilin yanında kullanılmayan bir dil olarak ifade etmiştir. Yabancı dil eğitimi ile birlikte bireyler yabancı dildeki kavramları, kalıpları daha net bir şekilde görmektedir. Anadilden uzak bir şekilde öğrenim bireyin o dili daha çabuk kavramasını sağlamaktadır. Derslerin yabancı dil ile yapılması kişilerin birbirleriyle yabancı dil üzerinden iletişim kurması demektir. Bu da bireylere yabancı dili kullanma imkânı sunmaktadır. Kişilerin yabancı dile hâkim olabileceğini hissetmesi onların yabancı dile karşı daha çok ilgi ve alaka içinde olmalarını sağlayacaktır. Yabancı dil eğitiminde öğrencilerin sadece hedef dile maruz kalmaları sayesinde dilin kullanım alanları, kültürel unsurları, iki dil arasındaki farklar ortaya çıkacaktır. Bu da yabancı dil öğrenen bir bireyin bu konular ile birlikte iki dil arasında ayırım yapabilmesini

sağlayacaktır. Yabancı dil eğitimi derslerinin yabancı dilde verilmesinin dezavantajlarından biri bireylerin ana dili ile yabancı dili birbirleriyle karıştırmasıdır. Bundan dolayı da dilin dilbilgisi kuralları olsun farklı bir konu olsun bireyler cümle kurmakta zorlanmaktadır. Çünkü sürekli olarak anadil üzerinden düşünmektedir. Kişilerin yabancı dili konuşmaması onların isteklendirme kaybına, dili öğrenebilecek miyim kaygısına neden olmaktadır (Memiş, Erdem, 2013). Bu da yabancı dil eğitimi süresinde öğrenciye dezavantaj sağlamaktadır. Bireyler yabancı dili konuştukları zaman ana dili kadar rahat olamamaktadır. Bu da iletişimsel bir sorun yaratmaktadır. Bu sorundan dolayı da isteklendirme kaybı yaşayarak dilden uzaklaşabilir.

Kuramsal Çerçeve

Yabancı dil öğretimiyle ilgili alan alanyazın incelemesi yapıldığında çalışmanın içeriğiyle ilgili örtüşen başka çalışmalara rastlanmaktadır. Bayram Özer ve Celalettin Korkmaz “Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Unsurlar” isimli çalışmalarında öğrencilerin yabancı dil öğrenmelerini etkileyen faktörleri sıralarken kullanılan, derslerde kullanılan yöntem ve araçların en önemi faktörler arasında olduğunu belirtmişlerdir (Özer, Korkmaz: 2016). Ertan Kuşçu ise “Yabancı Dil Öğretimi/Öğreniminde Görsel Ve İşitsel Araçları Kullanmanın Önemi” isimli çalışmasında görselliğin öğrenciyi öğrenmeye davet ettiğini, öğrencinin dikkatini konuya yoğunlaştırdığını belirtmektedir. Ayrıca Kuşçu, görsellerin öğrenmeyi pekiştirdiğini ve kolaylaştırdığını, öğrencinin bilgileri daha kolay hatırlamalarına ve konular arasında ilişki kurmalarına yardımcı olduğunu ve böylece başarılarını arttırdığını savunmaktadır (Kuşçu, 2017). “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler” isimli çalışmalarında Muhammet Raşit Memiş ve Mehmet Dursun Erdem, yabancı dil derslerinde kullanılan yöntemleri açıklamışlar ve bu yöntemlere getirilen eleştirileri irdelemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda ise yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemlerin hedef dili en iyi biçimde öğretme iddiasında olduklarını ancak bu yöntemlere sürekli olarak alternatifler geliştirilmesinin, tek ve mükemmel bir yöntemin varlığından söz edilemeyeceğinin göstergesi olduğunu betimlemişlerdir (Memiş, Erdem, 2013). Bu çalışmada ele alınan konu da yukarıda adı geçen çalışmaları destekler durumdadır.

Çalışmanın odak noktasını kültürlerdeki kalıplaşmış sözler oluşturduğu için öncelikle kültür ve dil ilişkisini irdelemek gerekmektedir. Kültür ve dil bir milletin en önemli ortak özelliklerindedir. Kültür ve dil, toplumu oluşturan bireylerin iletişiminde önemli rol oynar. Bir toplumun oluşmasında ve ayakta kalmasında ortak dil ve kültürün önemli bir payı vardır. Hem dilin hem de kültürün kendine özgü kuralları ve özellikleri vardır. Kültür toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Kültür toplumdaki insanların sosyal bir şekilde kuşaktan kuşağa aktardığı maddi, manevi, dil, inanç, yaşayış, gelenek, görenek gibi kavramların bir bütünüdür. Küzeci’ye göre (2018) kültür kavramı milletlerin kendine ait değerleriyle farklı olmaktadır ve dilin ve kültürün yazın, eğitim araçları ve sanatsal araçlar ile korunduğunu vurgulamaktadır. Bunların korunması gerektiğini belirtmiştir. Kültürel kazanımların toplumların var olma sürecinde oluştuğunu belirtmiştir ve kuşaktan kuşağa bu kültürel öğelerin veya durumların dilsel anlatımlarla ya da yazınsal ürünler ile birlikte günümüze ulaştığını vurgulamaktadır. Örnek olarak ta Türk kültüründe halay çekilmesinin olduğunu Brezilya’da ise samba dansının olduğunu belirtmiştir. Güvenç (2003) kültür kavramını bir toplumun veya toplumların geçmişten günümüze deneyimlerin yer aldığı bir uygarlık olduğunu, toplumun ta kendisi olduğunu, bu süreçte sosyal bir süreç olduğunu ve bir insan ve toplum kavramı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kültür kavramının sınırlarının olmadığını belirtmiştir.

Dil kavramı geçmişten günümüze birçok alanda kullanılmıştır. Dilin gerekliliğinden dolayı da insanlarda dil öğrenimi hissiyatı oluşturmuştur. Bazen iyi bir eğitim almak için, bazen de insanlar değişik kültürleri öğrenmek için bir dil öğrenme ihtiyacı duymuştur. Bireylerin dil öğrenimi siyasi, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı göç eden insanlar tarafından da gerçekleşmiştir. Şirketlerin birbirleri arasında anlaşmaları için de bu dil öğrenimi gerekmektedir. Turizm alanı da dil öğreniminin ihtiyaç duyduğu bir alandır. Dil ve kültür birbirinden ayrılmayan bir bütündür. Dil ve kültür ilişkisi yabancı dil eğitiminde büyük bir öneme sahiptir. Çünkü toplumların gelişmesi ve

ayakta kalması aksi takdirde mümkün değildir. Bu yüzden de toplumlar sürekli birbirleriyle ilişki içinde olması gerekmektedir. Bunun için de toplumların yabancı dile önem vermeleri gerekmektedir. Bir dili konuşan bir toplum kendi kültüründen bağımsız olarak düşünülemez. Ayrıca farklı bir dili öğrenen bir toplum da bu yeni öğrendiği dilin kültüründen ister istemez etkilenmektedir. Bundan dolayı da kültürler arası bir etkileşim gerçekleşmektedir. Bu etkileşim sayesinde bireylerin kendi dilleri ile yabancı dil arasındaki ayrımlarını görmelerini sağlar. Kültürel farklar bir dili öğrendikçe ortaya çıkar ve sürekli kendi kültürüyle bağdaştırılmaya çalışılır. Bu da dil ve kültür ilişkisinin yabancı dil eğitimindeki önemini vurgulamaktadır. Yabancı dil eğitimi verilirken kullanılan kitaplar veya diğer malzemeler yabancı dilde hazırlanmaktadır. Kullanılan ifadeler, resimler veya kitaplar hangi yabancı dil öğreniliyorsa oranın kültürüne göre hazırlanmaktadır. Bütün bu işlemler o yabancı dil öğrenilen ülkenin kültürünü yansıtmasının dışında kültürel öğeler de taşımaktadır.

Bir toplumun geçmişinden günümüze kadar gelen her şeye kültürel öğe diyebiliriz. Kültürel öğeler toplumdaki topluma değişim gösterebilmektedir. Celkan (1991) kültürün o millete ait maddi ve manevi değerlerin bir bütünlük teşkil ettiğinden bahsetmiştir ve milli, sosyal, manevi, tarihi ve devamlılığı olan özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca tarihi açıdan kültürlerin açık ve kapalı olduğundan bahsetmektedir. Yani maddi ve manevi çizgide gelişmekte olduğunu söyler. “Maddî kültür bir grubu meydana getiren fertlerin tipik davranış şekillerinden, manevî kültür ise toplumun zihinsel faaliyetlerinden, isteklerinden, fertler arası tutum ve davranış şekillerinden meydana gelir” (Celkan, 1991: 2). Maddi kültür öğelerine örnek vermek gerekirse evler, köprüler, giysiler vb. unsurlardır. Manevi öğelere ise örf ve adetler, ahlaki değerler, gelenek ve görenekler, inançlar vb. unsurlardır. Her toplum farklı kültürel öğelere sahip olmaktadır. Çünkü geçmişten günümüze kadar her toplum kendi toplumunun etkisi altında kalmaktadır. Bunun doğrultusunda da geçmiş yıllardaki kültür nesilden nesile aktarılmaktadır. Mert, Albayrak ve Serin (2013) yılındaki çalışmalarında kültürün genel olarak “kişi isimleri, unvanlar, millet ve devlet isimleri, deyim ve atasözleri, yer isimleri, kullanılan araç ve gereçler, boş zamanda yapılan etkinlikler, giyim kuşam, meslekler, beslenme, para birimi, yabancı dil, din ve inanç, müzik, sanat, tanışma veya veda sırasındaki davranışlar, örf ve adetler, jest ve mimikler, akrabalık ilişkileri, değerler, toplumsal sınıflar ve toplumların geçmişlerine dair yaşam şekilleri” olduğunu belirtmişlerdir (Mert, Albayrak ve Serin, 2013: 65).

Yüzyıllardır birçok nedenden ötürü farklı kültürler birbirleriyle karşılaşmıştır ve farklı kültürler birbirleriyle bir etkileşim içine girmiştir. Ulusoy (2017) kültürlerarası etkileşimin nüfus artışı, ulus ötesi ticaret, eğitim, sanat, ulaşım ve yeni iletişim teknolojilerin gelişmesi ile birlikte kültürlerarası iletişimin hız kazandığını ve bununla birlikte kültürlerarası etkileşimin arttığını vurgulamıştır. Kültürlerarası iletişim iş dünyası, dil eğitimi vb. konularda büyük bir öneme sahiptir. Gerek iş dünyası gerekse eğitim alanında gerçekleşen faaliyetlerde iletişimin kurulması önemlidir. Bu bağlamda farklı kültürleri tanımak, farklılıkları anlamak ve karşılaşılan kültüre duygudaşlık ile yaklaşmak önemli bir konudur. Ulusoy’a göre (2017) kültürlerarası iletişimin amacı farklı kültüre ait insanlar arasında gerçekleşmiş olan bu iletişimi anlamak, açıklama ve iletişim süreçleriyle ilgili tahminlerde bulunmaktır. Kültürler arasındaki iletişimin en önemli unsuru dildir. Yabancı bir dili kuralları ile öğrenmenin en önemli yolu da yabancı dil eğitiminden geçmektedir. Yabancı dil öğrenmeye çalışan bir birey o öğrendiği dile yönelik kültürel bir farkındalığa sahip olmalıdır. Yabancı dili öğrenen bireyin her iki dili de farklı olduğunu anlaması onun için olumlu bir fayda sağlayacaktır. Fenner (2000) yabancı dil eğitimi ile kişisel gelişim veya bir ilerleme sağlanması amaçlanıyorsa öğrencilerin yabancı bir kültürü daha iyi anlamalarını sağlayarak bireylerin o kültüre ait bilgi, yeti ve farkındalık getirmeleri gibi koşulları sağlamaları gerektiğini belirtmiştir. Kültürlerarası öğrenimde önemlidir. Uyar (2007) bireyin ana dil, aile, kültürel kimlik ve değerlere ön yargısız bir şekilde tutum göstermesi gerektiğini, öğrendiği kültüre duygudaşlık kurması ve dünya görüşünün genişlemesi açısından kültürlerarası öğrenimin öneminden bahsetmektedir. Küçük (2011) kültürlerarası öğrenmenin amacı değerlerin, inançların, davranışların, sözlü ve yazılı edebiyatın, din, ahlak, müzik, dil vb. konularda uzlaşmak olup farklı kültürlerle hoşgörü ile yaklaşılması gerektiğini vurgulamıştır.

Günlük yaşantımızda sık sık atasözlerinin bir şeyleri ifade etmek amacıyla kullanıldığı bilinmektedir. Türk Dil Kurumu atasözlerinin tanımını şu şekilde dile getirmiştir; “Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel” (Bkz. TDK Türkçe Sözlük, 2020). Atasözleri kültürel özellikler içermektedir. Tüm (2010) atasözlerinin atalarımızdan günümüze gelen, bir yargı içeren, anonim olan, farklı kültürlerin mizahı olan, dilin kültürel ve tarihi geçmişi ve yapısı hakkında bilgi verdiğini belirtmektedir. Karabağ ve Coşan (2000) atasözlerinin bir şeyler için öğüt vermek ya da uyarı içerikli kullanıldığını vurgulamışlardır. Ayrıca atasözlerinin anonim, kalıplaşmış sözler olduğunu ve bu sözcükler değiştirilemediği gibi bunların yerlerini herhangi bir sözcüklerin kullanılamaz olduğunu ve sözdizimlerinin bozulamayacağını belirtmişlerdir. Aynı şekilde Altun (2004) atasözlerinin yargı bildirmeyen ve yüklemi olmayan örnekler olarak verilse de çoğu zaman tümcelerden meydana geldiğini belirtmiştir.

Deyimlerin geçmişten günümüze günlük yaşantımızda sık sık bir şeyleri ifade etmek amacıyla kullanıldığı bilinmektedir. Türk dil kurumu deyimlerin tanımını şu şekilde dile getirmiştir; “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgür bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabii” (Bkz. TDK Türkçe Sözlük, 2020). Deyim kavramını aynı şekilde birçok kişi tanımlamaktadır. “Deyim; gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime öbeği” (Korkmaz; 1992, s. 43). “Deyimlerin kullanımı birçok alanla ilgilidir, ancak en yaygın olarak günlük konuşma dilinde, edebi ve siyasi dillerde kullanıldıkları yönünde görüşler vardır.

Konuşmacı, yazar ve gazetecilerin kullandıkları imge dil araçlarından biri olan deyimler, okurken veya dinlerken iletiyi algılayan kişinin hayalini etkiler, anında imgeler çizmesini sağlar” (Czerwińska, 2005; akt. Güneş, 2009: 3). Deyim, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır. Genel kural niteliğinde bir söz özelliği taşımaz. Deyimi atasözünden ayıran en önemli özellik budur. Deyimlerin amacı, bir kavramı ya özel bir kalıp içinde ya da çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir. Korkmaz (1992) Atasözlerinin amacının ise yol göstermek, ders ve öğüt vermek, ibret almamız için gerçekleri bildirmektir. Deyimler, asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir. İki veya daha çok kelimedden kurulu bir çeşit dil ifadesi olan bu sözler, duygu ve düşüncelerimizi dikkat çekecek biçimde anlatan sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlarıdır. Birçoğu mastar hâindedir. Her zamanlı fiil çekimleriyle kullanılabilirler. Deyimlerdeki bazı kelimeler isim ve fiil çekimlerine girebilirler. Kalıplaşma sebebiyle fiil çekimine girmeyen az sayıda deyim vardır. Hiçbir fiil kipi taşımadığı için cümle hâlinde bulunmayan deyimler de vardır. Bazıları iyelik ekleri ile kurulurlar. Deyimlerde olumsuz kavram içeren kalıplar da kullanılmaktadır. Deyimler, soyut kavramları açıklamak için somut kavramlara başvururlar (Karabağ ve Coşan, 2000: 5). Deyimler, bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek, görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısaca maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünme biçimini, hatta nükteli buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından olduğu kadar yazın ve halk bilim açısından da önemli olan sözlerdir (Aksan, 1999; akt. Mert, 2009: 87). Bu nitelikleriyle deyimler, her dilin kendine özgü, başkalarından ayıran bir yönünü oluşturmaktadır. Bir dilin gerçekleri, dile getirmedeki anlayış ve anlatış biçimini göstermektedir.

YÖNTEM

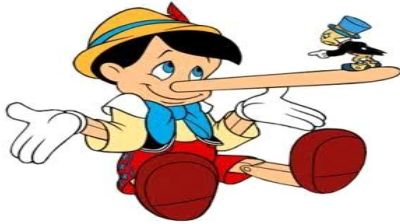
Konuyla ilgili kitaplar, yerli ve yabancı bilimsel eserler, makaleler, yerel ve ulusal dergiler, yüksek lisans ve doktora tezleri betimleme yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmada nicel verilerden yararlanılmıştır. Bu uygulama için üç farklı Almanca eğitimi veren programlardan yararlanılmıştır. Çalışma kapsamında dört haftalık süre zarfında birer saat uygulama yapılmıştır. Çalışma Alman Dili ve Edebiyatı, Almanca Öğretmenliği ve Mütercim-Tercümanlık lisans bölümlerinden birinci sınıf ve ikinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulama kapsamında deney grubu öğrencilerine haftalık bir ders görsellerle konu anlatılırken, aynı konu içeriği kontrol grubuna görseller kullanılmadan uygulanmıştır. Uygulamaya başlamadan önce her iki gruptaki öğrencilere ön testler yapılarak öğrencilerin kalıplaşmış ifadeler hakkındaki Almanca ve Türkçede bilgi durum tespitleri saptanmıştır. Daha sonra uygulanan son testlerle deney ve kontrol grupları

başarı oranları hesaplanarak ve sonuçlar değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında Türkiye’de yabancı dil Almanca dilinde eğitim sunulan üç farklı programlardan Namık Kemal Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü ve Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık bölümlerinin hepsinin kullanılması çalışma sonunda programlar arası bir karşılaştırmayı da mümkün kılmaktadır.

ÇALIŞMA GRUBU

Bu çalışmanın kapsamını Türkiye’de çok farklı üniversitelerde yabancı dil olarak Almanca eğitimi verilmesine rağmen Trakya Bölgesinde bulunan Namık Kemal Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Trakya Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık Bölümü ve Almanca Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu araştırma bu bölümlerde öğrenim gören birinci ve ikinci sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca uygulama içeriği olarak kullanılan malzemeler atasözleri ve deyimleri kapsarken, uygulama yüksek lisans tezinde öğrencilere öğretilen otuz atasözü ve otuz deyimle sınırlandırılmıştır. Bu makalede ise beş atasözüne ve beş deyime yer verilmiştir.

Uygulamada kullanılan görsellerle ilgili örnekler aşağıda verilmiştir. Görseller incelendiğinde iki kültür arasındaki farklı çağrışımlar olduğu gibi, aynı çağrışımlar da gözükmektedir. Kalıplaşmış ifadelerin anlamları resimler ile ifade edilmeye çalışılmıştır. İlk olarak verilen resimler ile atasözünü anadil veya yabancı dil üzerinden tahmin edilmesi amaçlanmaktadır. Daha sonra çağrışım yapamadıkları takdirde ne anlama geldiği açıklanmıştır. Basit ve pratik örnekler vererek öğrencilerin atasözlerini resimlerle hafızalarında tutmaları ve daha çabuk öğretilmesi hedeflenmiştir.

Resim 1. Atasözü

Resim 2. Atasözü

Almanca: Lügen haben kurze Beine.

Türkçe: Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

Anlamı: TDK’ye göre (2020) bu atasözünün anlamı, eğer söylenen bir söz yalan ise o söz çok geçmeden anlaşılır

Resim 3. Atasözü

Resim 4. Atasözü

Almanca: Ein Affe bleibt ein Affe, auch wenn er goldene Ehrenzeichen und goldene Ringlein trägt.

Türkçe: Eşeğe altın semer vursalar, eşek yine eşektir.

Anlamı: TDK'ye göre (2020) bu atasözünün anlamı ise eğer bir kişi insanlık değerlerine sahip değilse o kişi kılık kıyafeti düzgün olsa bile ya da ister makam sahibi isterse de bulunduğu mevki ile değer kazanamayacağını belirtmektedir.

Resim 5. Atasözü

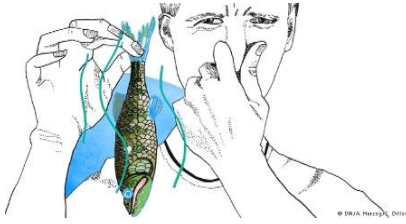

Resim 6. Atasözü

Almanca: Viele Köche verderben den Brei / Zwei Käpitene versenken das Schiff.

Türkçe: İki cambaz bir ipte oynamaz / İki kaptan bir gemiyi batırır.

Anlamı: TDK'ye göre (2020) bu atasözünün anlamı, kurnaz olan iki kişinin birbirlerini kandıramayacağını belirtir.

Resim 7. Atasözü

Almanca: Der Fisch stinkt vom Kopf her.

Türkçe: Balık baştan kokar.

Anlamı: TDK'ye göre (2020) bu atasözünün anlamı, bir işin aksaklığının o işin başından başladığını anlatır.

Resim 8. Atasözü

Resim 9. Atasözü

Almanca: Eine Hand wäscht die andere.

Türkçe: Bir elin sesi var iki elin sesi var.

Anlamı: TDK'ye göre (2020) bu atasözünün anlamı ise başarıya ulaşmanın yolunun birlik ve beraberlikte geçmesidir.

Resim 10. Deyim

Resim 11. Deyim

Almanca: Das Haar in der Suppe finden.

Türkçe: Öküzün altında buzağı aramak.

Anlamı: TDK'ye göre (2020) bu deyim anlamı, olmayacak bir neden ötürü suç ve suçlu bulma anlamında kullanılır.

Resim 12. Deyim

Almanca: Lange Finger machen.

Türkçe: Eli uzun (olmak).

Anlamı: TDK'ye göre (2020) bu deyim anlamı bir hırsızın fırsat buldukça bir şeyleri çalmasıdır.

Resim 13. Deyim

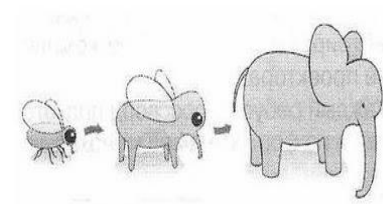

Resim 14. Deyim

Almanca: Alle Brücken hinter sich abbrechen.

Türkçe: Gemileri yakmak.

Anlamı: TDK'ye göre (2020) bu deyim geri dönüşü olmayan bir karar vermek anlamına gelir.

Resim 15. Deyim

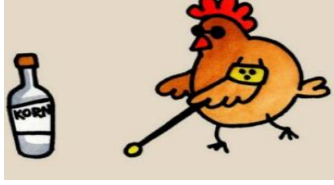
Resim 16. Deyim

Almanca: Aus einer Mücke einen Elefanten machen.

Türkçe: Pireyi deve yapmak.

Anlamı: TDK'ye göre (2020) bu deyim bir şeyi gereksiz yere büyötmek anlamına gelir.

Resim 15. Deyim

Resim 16. Deyim

Almanca: Auch ein blindes Huhn findet mal ein Korn.

Türkçe: Durmuş (Bozuk) saat bile günde iki defa doğruyu gösterir.

Anlamı: Allemann'a göre (2013) bu deyim beceri eksikliğine veya akılsız davranışlara rağmen birinin bir şeyde şanslı veya başarılı olduğu anlamına gelir.

BULGULAR VE YORUM

Bu çalışmanın evreni Namık Kemal Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Trakya Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık Bölümü ve Almanca Öğretmenliği bölümlerinin birinci ve ikinci sınıflarıdır. Bu çalışmanın örneklem grubu ise görsellerle konu anlatılan birinci sınıf öğrencileridir.

Tablo 1. ADEB, AMT VE AÖ Bölümlerinin Son Test "1" Uygulamalarının Genel Ortalaması

Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
992	91,85	88	8,15	1080	100
2. Sınıf AMT, ADEB ve AÖ					
Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
1016	79,38	264	20,63	1280	100

Bu çalışmanın evreni Namık Kemal Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Trakya Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık Bölümü ve Almanca Öğretmenliği bölümlerinin birinci ve ikinci sınıflarıdır. Bu çalışmanın örneklem grubu ise görsellerle konu anlatılan birinci sınıf öğrencileridir. Yüzdesel oranında belirtmek gerekirse 2. sınıf "AMT, ADEB ve AÖ" lisans öğrencilerinin %79,38'i soruyu doğru cevaplamıştır ve %20,63'ü ise soruyu yanlış yanıtlamıştır. Bu sonuca göre 1. sınıflara uygulanan görselli uygulama 2. sınıflara uygulanan görsel kullanılmadan uygulamadan daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. ADEB, AMT ve AÖ Bölümlerinin Son Test "2" Uygulamalarının Genel Ortalaması

Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
941	90,48	99	9,52	1040	100
2. Sınıf AMT, ADEB ve AÖ					
Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
688	68,80	312	31,20	1000	100

Yukarıdaki tabloya göre 1. Sınıf "AMT, ADEB ve AÖ" lisans öğrencilerinin toplam sayısı olarak 941 doğru yaptığını 99 tanede yanlış cevap verdiği görülmektedir. Yüzdesel oranında belirtmek gerekirse 1. sınıf "AMT, ADEB ve AÖ" lisans öğrencilerinin %90,48'i soruyu doğru cevaplamıştır ve %9,52'si ise soruyu yanlış yanıtlamıştır. Yukarıdaki tabloya göre 2. Sınıf "AMT, ADEB ve AÖ" lisans öğrencilerinin toplam sayısı olarak 688 doğru yaptığını 312 soruyu da yanlış cevapladığı görülmektedir. Yüzdesel oranında belirtmek gerekirse 2. sınıf "AMT, ADEB ve AÖ" lisans öğrencilerinin %68,80'i soruyu doğru cevaplamıştır ve %31,20'si ise soruyu yanlış yanıtlamıştır. Bu sonuca göre 1. sınıflara uygulanan görselli uygulama 2. sınıflara uygulanan görsel kullanılmadan uygulamadan daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3. ADEB, AMT VE AÖ Bölümlerinin Son Test “3” Uygulamalarının Genel Ortalaması

Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
721	90,13	79	9,88	800	100
2. Sınıf AMT, ADEB ve AÖ					
Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
526	65,75	274	34,25	800	100

Yukarıdaki tabloya göre 1. Sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin toplam sayısı olarak 721 doğru yaptığını 79 tanede yanlış cevap verdiği görülmektedir. Yüzdesel oranında belirtmek gerekirse 1. sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin %90,13’ü soruyu doğru cevaplamıştır ve %9,88’i ise soruyu yanlış yanıtlamıştır. Yukarıdaki tabloya göre 2. Sınıf “AMT, ADEB, ve AÖ” lisans öğrencilerinin toplam sayısı olarak 526 doğru yaptığını 274 soruyu da yanlış cevapladığı görülmektedir. Yüzdesel oranında belirtmek gerekirse 2. sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin %65,75’i soruyu doğru cevaplamıştır ve %34,25’i ise soruyu yanlış yanıtlamıştır. Bu sonuca göre 1. sınıflara uygulanan görselli uygulama 2. sınıflara uygulanan görsel kullanılmadan uygulamadan daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. ADEB, AMT ve AÖ Bölümlerinin Son Test “3” Uygulamalarının Genel Ortalaması

Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
987	74,49	338	25,51	1325	100
2. Sınıf AMT, ADEB ve AÖ					
Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
858	58,17	617	41,83	1475	100

Yukarıdaki tabloya göre 1. Sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin toplam sayısı olarak 987 doğru yaptığını 338 tanede yanlış cevap verdiği görülmektedir. Yüzdesel oranında belirtmek gerekirse 1. sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin %74,49’u soruyu doğru cevaplamıştır ve %25,51’i ise soruyu yanlış yanıtlamıştır. Yukarıdaki tabloya göre 2. Sınıf “AMT, ADEB, ve AÖ” lisans öğrencilerinin toplam sayısı olarak 858 doğru yaptığını 617 soruyu da yanlış cevapladığı görülmektedir. Yüzdesel oranında belirtmek gerekirse 2. sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin %58,17’si soruyu doğru cevaplamıştır ve %41,83’ü ise soruyu yanlış yanıtlamıştır. Bu sonuca göre 1. sınıflara uygulanan görselli uygulama 2. sınıflara uygulanan görsel kullanılmadan uygulamadan daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. ADEB, AMT VE AÖ Bölümlerinin Son Test “1-2-3-4” Uygulamalarının Genel Ortalaması

Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
987	74,49	338	25,51	1325	100
2. Sınıf AMT, ADEB ve AÖ					
Doğru	%	Yanlış	%	Toplam	%
858	58,17	617	41,83	1475	100

Yukarıdaki tabloya göre birinci sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin dört uygulamanın toplamı hesaplandığında 4245 soru üzerinden 3641 doğru yaptığını ve 604 tanede yanlış cevap verdiği görülmektedir. Yüzdesel olarak hesaplandığında 1. sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin uygulamanın genelindeki doğru oranı %85,77 ve yanlış oranı da %14,23 olarak hesaplanmıştır. Tablo 1’e göre ikinci sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin 4 uygulamanın toplamı hesaplandığında 4555 soru üzerinden 3088 doğru yaptığını ve 1467 tanede yanlış cevapladığı görülmektedir. Yüzdesel olarak hesaplandığında 2. sınıf “AMT, ADEB ve AÖ” lisans öğrencilerinin uygulamanın genelindeki doğru oranı %67,79 ve yanlış oranı %32,21 olarak hesaplanmıştır.

SONUÇ

Görsel öğeler, kavramları anlamamızda, yorumlamamızda ve aklımızda kalmasında kolaylık sağlamaktadırlar. Bu çalışmanın kapsamında kalıplaşmış ifadelerin görsellerle öğretilmesi amaçlanıp, farklı üniversitelerde uygulamalar yapılmış ve yapılan bu uygulamalar değerlendirilmiştir. Ön test uygulamasından sonra öğrencilere dört adet son test uygulaması

yapılmıştır. Bu son test uygulamalarının dördünde de, görseller ile öğrenen birinci sınıf öğrencilerinin, ikinci sınıf öğrencilerine göre daha başarılı olduğu görülmektedir. Bunun başlıca sebebi olarak görsellerin, öğrenmeyi kolaylaştırdığı görülmektedir. Kalıplaşmış ifadeleri görsellerle öğrenen öğrenciler için dersler daha eğlenceli, keyifli ve ilgi çekici olduğu saptanmıştır. Resimlerin, öğrencilerin güdülenme düzeylerinin artmasına katkı sağladığı dikkat çekmektedir. Çalışma sonucunda görsellerle öğrenen öğrencilerin, ifadeleri daha kolay kavrayabildikleri için özgüvenlerinin arttığı da görülmüştür. Ayrıca görsel öğelerin öğrenimi somutlaştırdığı ve öğrencilerin resimlerle anlatılan ifadeleri daha kalıcı öğrendikleri saptanmıştır. Görsel öğeler öğrencilerin ders içinde kaçırdığı konuları anlamalarına ve anlamlandırmasına da yardımcı olmuştur. Nitekim görseller kendi kendine öğrenmeyi de mümkün kılmıştır. Görsellerle yeni kavramlar öğrenen öğrenciler, kendilerince zihinlerinde farklı kodlamalar yapmışlar ve dil öğrenme istekleri doğal olarak artmıştır. Çalışmada ayrıca görsel hafızası güçlü olan öğrencilerin, daha fazla kelime ve ifade akıllarında tuttukları için yabancı dil öğrenmede daha başarılı olabilecekleri sonucu da ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan görsellerle öğrenmeyen öğrencilerin genellikle ezber yolunu tercih ettiği görülmektedir. Konu içeriğinin daha çok kelime ağırlıklı olduğundan, kavramların akılda tutulmasının zor olduğu ve öğrenmenin burada soyutlaştığı görülmektedir. Öğrenme süreçleri bundan dolayı uzayabilmektedir. Görseller olmadan da öğrencilerin istedikleri ve çok çalıştıkları takdirde öğrenmeleri mümkündür, ancak görsellerle daha kısa sürede ve daha uzun vadeli öğrenebilecekleri de yadsınamaz bir gerçektir. Sürekli olarak yazıların olması dersi sıkıcı hale getirebilir. Bu yüzden de öğrencilerde yoğunlaşma kaybı yaşanabilir. Sonuç olarak görsellerle öğrenmenin öğrencilere kolaylık sağladığı açık ve net bir şekilde görülmektedir. Yabancı dili etkili bir şekilde öğretmenin en önemli şartı dersle ilgili motivasyonu sağlamaktır. Bu bağlamda dersin sorumluları görseller yardımıyla öğrencilerin dikkatini çok daha hızlı ve etkili bir şekilde çekmektedirler. Yapılan araştırmada görüldüğü üzere derslere kayıtsız kalan öğrencilerin bile görsellerle ilgilerinin arttığı ve derslere katıldıkları tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Allemann, H. (2013). *Sprichwörter Im Fremdsprachenunterricht*. Innsbruck: (fachdidaktische Hausarbeit).
- Altun, M. (2004). "Türk Atasözleri Üzerine Sentaktik Bir İnceleme: A Syntactic Study on Turkish Proverbs" *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Yıl 6, Sayı 21, s. 79-91
- Celkan, H. Y. (1991). Beşerî Kültürün Temel Ögesi Aile. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı 1(1).
- Fenner, A. (2000). "Cultural Awareness", Newby, d., (ed), *Approaches To Materials Design İn European Textbooks: Implementing Principles Of Authenticity, Learner Autonomy, Cultural Awareness*, European Centre For Modern Languages, s. 142-152.
- Güneş, S. (2009). Yabancı Dil Öğretiminde Deyim Öğretimi: Yöntemler, Teknikler Ve Uygulamalar. *Dilbilim*, (22), 1-15.
- Güvenç, B. (2003). *İnsan ve Kültür*. Ankara: Remzi Kitapevi.
- Karabağ, İ., & Coşan, L. (2000). Türkçedeki Gönül, Kalp ve Yürek Kelimeleriyle İlgili Atasözleri Ve Deyimler Ve Bunların Almandaki Karşılıkları. *TÖMER Dil Dergisi*, 96.
- Klein, W. (1984). *Zweitspracherwerb - Eine Einführung*. Königstein: Athenäum Verlag.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Kuşçu, E. (2017). Yabancı Dil Öğretimi/Öğreniminde Görsel ve İşitsel Araçları Kullanmanın Önemi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 43, Nisan, s. 213-224
- Küçük, S. (2011). Kültürler Arası Öğrenme Üzerine Bir Kavram-Model Denemesi ve Türkçe Ders Kitapları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), s. 227-260.
- Küzeci, D. (2018). İlişkiler Bağlamında Dil, Yazın, Kültür, Toplum ve Eğitim. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), s. 109-124.
- Memiş, M. R., Erdem, M.D. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/9 Summer 2013, p. 297-318, ANKARA-TURKEY
- Mert, E. L. (2009). Anadili Eğitimi ve Öğretimi Sürecinde Sözvarlığı Belirleme Çalışmalarının Önemi ve "Deyim" Kazandırmaya Yönelik Etkinlik Önerileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2.

- Mert, O., Albayrak, F., ve Serin, N. (2013). Çeviri çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 58-73.
- Nation, P. (2001). The Role Of The First Language In Foreign Language Learning. *Asian EFL Journal*, Sayı 1, 35-39.
- Özer, B., Korkmaz, C. (2016). Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Unsurlar. *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl: 20 Sayı: 67 (Yaz).
- Soral, G. (2009). *Anadilden Yabancı Dile Sözcüksel Aktarım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tüm, G. (2010). Atasözlerinin Değişik Kültür ve Dilleri Anlamadaki Rolü. *Turkish Studies*, 5(4), s. 663-678
- Thurner, R. (2011). (Ver) *Lernen Der Muttersprache Im Unterricht* (Doctoral dissertation, uniwiien).
- Ulusoy, H. Ö. (2017). Kültürlerarasılık, Çokkültürlülük ve Etnisite: Eskişehir'deki Çerkeslerin Kültürlerarası İletişim Pratikleri. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (27), s. 165-181
- Uyar, B. B. (2007). "Eyleme ve Üretime Dayalı Karşılaştırmalı Kültür Çalışmaları Dersi: Don Kişot ile Nasrettin Hoca'yı Tanıştırmak", *Türk Dili*, S. 135, Ankara, s. 45-59.